

Kulturutskottets betänkande

1976/77: 37

med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till regionala museer m. m. jämte motioner

1. **Bidrag till regionala museer.** Regeringen har i propositionen 1976/77:100 bilaga 12 (utbildningsdepartementet) under punkten B 54 (s. 152–171) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de i propositionen förordade grunderna för statsbidrag till regionala museer,
2. bemyndiga regeringen att vidta erforderliga ändringar i statens allmänna tjänstepensionsreglemente (SPR),
3. till Bidrag till regionala museer för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 11 633 000 kr.

Under denna punkt i propositionen föreslås bl. a. ett nytt statsbidrag vars syfte är att trygga den fortsatta verksamheten vid ett antal regionala museer, för vilka landsting och kommuner tagit ett huvudansvar. För att stödet skall få önskad effekt är det enligt propositionen nödvändigt att starkt koncentrera bidragsgivningen. Det nya bidraget avlöser det hittillsvarande landsantikvariebidraget, vilket i många fall kan sägas ha varit ett bidrag till den verksamhet som de s. k. läns museerna bedrivit. Det är därför enligt propositionen foljdriktigt att det nya bidraget utgår till dessa museer. Regeringen har eftersträvat att utforma bidraget så att det om möjligt kan omfatta även institutioner i regioner som saknat museer med uppgift för hela länet. Detta har kunnat genomföras så långt att samtliga län utom Stockholms län föreslås inordnade i det nya systemet. Därutöver föreslås Göteborgs och Malmö kommuner, som står utanför Göteborgs och Bohus läns, resp. Malmöhus läns landsting, bli betraktade som regioner i nu ifrågavarande hänseende.

Stockholms stadsmuseum föreslås få statsbidrag för service på kulturminnesvårdsområdet i Stockholms kommun. För detta ändamål har i propositionen beräknats 200 000 kr. under anslaget Bidrag till vissa museer. Detta anslag behandlar utskottet under punkten 2 i detta betänkande.

I propositionen uttalas att det nya statsbidraget bör ge utrymme för ett regionalt ansvarstagande i fråga om verksamhetens organisation, inriktning och arbetsformer. Därigenom får huvudmännen stor frihet att utforma verksamheten i enlighet med egna förutsättningar och intressen. Mottagarna av bidragen bör enligt propositionen ha full frihet att avgöra hur bidragen skall användas för att främja de med bidragen avsedda ändamålen. Någon direkt koppling i bidragskonstruktionen till antalet tjänster på museerna har därför inte ansetts lämplig.

Det föreslagna bidragssystemet innebär inrättande av ett antal bidragsrum

som av statens kulturråd skall fördelas på de statsbidragsberättigade museerna. För nästa budgetår föreslås att antalet bidragsrum skall uppgå till 324, vart och ett innebärande ett statsbidrag av 36 000 kr. Det förutsätts att bidragsrummens storlek för varje år skall fastställas av regeringen och att man därvid skall följa lönekostnadsutvecklingen inom det statligt reglerade avtalsområdet. Medelsbehovet för nästa budgetår beräknas till 11 633 000 kr., vilket jämfört med de bidrag som för innevarande budgetår utgår till motsvarande institutioner innebär en ökning med 6 067 000 kr.

Motionerna

I detta sammanhang behandlar utskottet motionerna

1976/77:365 av fru Sundström m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att statsbidraget till regionala museer fr. o. m., budgetåret 1977/78 utformas på det sätt statens kulturråd föreslagit, till sin konstruktion överensstämmande med nu utgående statsbidrag till regionala teater-, dans- och musikinstitutioner.

1976/77:746 av fröken Eliasson (c) och herr Wictorsson (s) vari yrkas att riksdagen vid sin behandling av det nya stödet till regionala museer beslutar att Stockholms län skall få regionalt museistöd i likhet med andra län budgetåret 1977/78.

1976/77:747 av herr Hagberg i Örebro m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en plan för hur statsbidraget till de regionala länsmuseumerna i framtiden skall vara utformat.

1976/77:1139 av herr Svanström (c) och fru Eliasson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar uttala att det nya statsbidragssystemet skall ingå som ett led i en utbyggnad av den regionala museiverksamheten och att det statliga stödet skall stimulera till ökade insatser ute i länen.

1976/77:1140 av herr Wachtmeister i Johannishus (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att statsbidraget till de regionala museerna skall utformas enligt kulturrådets förslag.

I motionen 1976/77:365 erinras om att statens kulturråd föreslagit att det nya statsbidraget till länsmuseumerna skall ges i princip samma utformning som nuvarande statsbidrag till regionala teater-, dans- och musikinstitutioner, vilket är direkt kopplat till institutionernas lönekostnader och utgår med 55 % av ett i särskild ordning framräknat bidragsunderlag. Motionärerna finner det oroande att regeringen inte i fråga om museistödet gjort motsvarande koppling till lönekostnaderna. De anser att detta minskar de regionala huvudmannaaorganisationernas möjligheter att planera för verksamheten särskilt på lång sikt. Den oklarhet som länge rått beträffande omfattningen av statens ansvarstagande gentemot de regionala museerna kommer att på vitala punkter kvarstå.

Även i motionen 1976/77:1140 framhålls det som en brist att det nya statsbidraget enligt propositionen inte kopplas direkt till museernas löne-kostnader. Motionären erinrar om att kulturrådets förslag förutsatte att länsmuseumerna, när förslaget var fullt genomfört, skulle kunna påräkna en fast andel av sina personalkostnader i statsbidrag. Om insatserna från lands-ting och kommuner ökade skulle statsbidraget öka i samma proportion. Detta skulle möjliggöra en långsiktig planering och utbyggnad i de olika länen. Propositionens förslag innebär i stället att möjligheterna att styra utvecklingen centraliseras från de regionala huvudmännen till statens kul-turråd.

I motionen 1976/77:747 pekas bl. a. på att principen om en etapputbyggnad av stödet, som fanns i kulturrådets förslag, saknas i propositionen. Det som skulle ha blivit första etappen riskerar därför att bli den slutliga or-ganisationen. Vidare saknar motionärerna en fast relation mellan statsbi-draget och de lokala insatserna. Tanken att stimulera till ökade regionala insatser är därmed i stort sett borta.

Även i motionen 1976/77:1139 påpekas att det i propositionen inte nämns något om den fortsatta utvecklingen. Motionärerna finner det angeläget att länsmuseumernas verksamhet kan byggas ut och att man kan uppnå en jämförbar verksamhet i de olika länen. De betonar vidare att statsbidraget bör ses som ett viktigt led i en decentraliserad kulturpolitik. Det bör ha en sådan inriktning och omfattning att det stimulerar en utbyggnad av den regionala museiverksamheten. Varje länsmuseum bör ha en verksamhet som sträcker sig över hela länet och som har en sådan inriktning att den når människorna utanför institutionsväggarna.

Ett huvudsyfte med omorganisationen av den regionala kulturminnes-vården och införandet av ett nytt länsmuseumstöd måste enligt motionen 1976/77:746 vara att kulturminnesvården på regional nivå skall ges en fast organisation och ett effektivt stöd i alla delar av landet. För Stockholms län, där länsmuseum saknas, har i ett kulturpolitiskt handlingsprogram våren 1975 föreslagits att landstinget skall ta initiativ till en länsmuseum verksamhet. En av landstingets kulturnämnd tillsatt arbetsgrupp har efter remissbehand-ling av handlingsprogrammet lagt fram ett förslag till slutligt ställnings-tagande som kulturnämnden anslutit sig till. Förslaget kommer att behandlas av landstinget våren 1977. Det provisoriska bidrag på 200 000 kr. som i propositionen föreslås till Stockholms stadsmuseum är en särlösning. Det är otillfredsställande att inga som helst bidrag föreslås för kulturminnes-vårdande verksamhet i länet i övrigt. Riksdagen bör med hänsyn till den aktuella situationen fatta ett beslut som innebär att även Stockholms län omfattas av det statliga stödet till regional museiverksamhet.

Utskottet

Det är med stor tillfredsställelse som utskottet konstaterar att det nu, efter ett omfattande utredningsarbete, finns underlag för ett beslut av riksdagen om ett nytt bidragssystem för regional museiverksamhet. Därigenom blir det möjligt att fortsätta det reformarbete på musci- och kulturminnesvårdsområdet som inleddes år 1974. Arbetet på det nya bidragssystemet har bedrivits i etapper. Förslag om ett bidragssystem har nämligen först lagts fram av en särskild arbetsgrupp. Därefter har statens kulturråd som ansvarig myndighet på musciområdet kompletterat arbetsgruppens utredning och i samband med sin anslagsframställning för nästa budgetår lagt fram ett preciserat förslag. Frågan har därefter genom budgetpropositionen underställts riksdagen. Regeringsförslaget överensstämmer i viktiga avseenden med kulturrådets förslag men innebär också vissa avvikelser från detta.

Flerparten av de motioner som utskottet har att behandla i detta sammanhang innehåller yrkanden som siktar till större eller mindre ändringar i regeringsförslaget. I motionen 1976/77:1140 påyrkas att statsbidraget till de regionala museerna skall utformas helt enligt kulturrådets förslag. Innebörden härav är att stödet inte endast bör ha den tekniska uppbyggnad som kulturrådet föreslagit. Motionären tar även fasta på att kulturrådet förutsatt att bidragssystemet skall byggas ut i etapper, medan propositionen inte innehåller något förslag härom.

Önskemålet om en utbyggnad av museistödet i etapper återkommer i motionerna 1976/77:747 och 1976/77:1139. I den förstnämnda motionen yrkas att riksdagen hos regeringen skall begära en plan för hur statsbidraget i framtiden skall vara utformat och det framgår av motiveringen att denna plan bl. a. skall omfatta en etapputbyggnad av stödet. I den andra motionen hemställs om ett uttalande av riksdagen bl. a. om att det nya statsbidragssystemet skall ingå som ett led i en utbyggnad av den regionala museiverksamheten.

I motionen 1976/77:365 beklagas att regeringen inte gjort den direkta koppling mellan statsbidragets storlek och den genomsnittliga personalkostnaden per anställd som kulturrådet föreslagit. Motionärerna anser att detta minskar museihuvudmännens möjligheter att planera för verksamheten, särskilt på lång sikt. Det nya statsbidraget bör enligt motionen utformas på det sätt som kulturrådet föreslagit. Däremot innehåller motionen inte något yrkande om en etappvis utbyggnad av stödet.

Anslagsmässigt innebär förslaget i propositionen för nästa budgetår en väsentlig ökning i jämförelse med de bidrag till motsvarande institutioner som utgår under innevarande budgetår. Liksom statens kulturråd finner utskottet det önskvärt med en fortsatt utbyggnad av stödet. Utskottet anser det emellertid olämpligt att genom uttalanden föregripa riksdagens ställningstaganden beträffande anslagsutvecklingen under de budgetår som följer närmast efter 1977/78. Utskottet avstyrker därför motionerna 1976/77:1139

och 1976/77:1140, båda såvitt nu är i fråga. Likaså avstyrker utskottet motionen 1976/77:747 såvitt den gäller en plan för en etapputbyggnad av museistödet.

Gemensamt för motionerna 1976/77:365, 1976/77:747 och 1976/77:1140 är att den bidragskonstruktion som föreslagits av kulturrådet anses ha väsentliga förtjänster som man bör ta vara på. Framför allt betonas betydelsen av att statsbidraget ställs i relation till de regionala insatserna genom en koppling mellan lönekostnader och statsbidrag, så som kulturrådet föreslagit. Detta skulle möjliggöra en långsiktig planering i regionerna och ge kommuner och landsting initiativet till den fortsatta utvecklingen. Betydelsen av att statsbidraget sätts i relation till de regionala insatserna framhålls även i motionen 1976/77:1139 som utmynnar i ett yrkande bl. a. om ett uttalande av riksdagen om att det statliga museistödet skall stimulera till ökade insatser ute i länen.

Vid sin bedömning av frågan om den lämpligaste utformningen av ett bidragssystem för de regionala museerna har utskottet funnit övervägande skäl tala för det system som kulturrådet föreslagit. Utskottet förordar alltså detta system som ansluter till det som redan prövats på teater- och musikområdet. Vad gäller den frihet i resursanvändningen som ligger i propositionsförslaget vill utskottet betona att samma frihet bör föreligga i det system som utskottet förordat. Med det nu anförda tillstyrker utskottet såväl motionen 1976/77:365 som motionerna 1976/77:1139 och 1976/77:1140, de båda sistnämnda i de delar som utskottet inte behandlat i det föregående. Vid riksdagens bifall härtill torde motionen 1976/77:747 kunna anses vara i sak tillgodosedd.

Vad slutligen gäller den i motionen 1976/77:746 väckta frågan om statligt stöd till regional museiverksamhet i Stockholms län konstaterar utskottet att det av kulturrådet föreslagna statsbidragssystemet i princip är utformat så att det kan tillämpas över hela landet.

Frågan om i vilken form man i framtiden skall bedriva länsmuseumverksamhet i Stockholms län prövas f. n. av landstinget i länet. Utskottet får också erinra om att i budgetpropositionen under anslaget Bidrag till vissa museer föreslagits ett provisoriskt bidrag om 200 000 kr. till Stockholms stadsmuseum. Bidraget avser museets service till riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län på kulturminnesvårdsområdet i Stockholms kommun. Med hänsyn till det nu sagda anser utskottet att riksdagen inte bör fatta det i motionen föreslagna beslutet om regionalt museistöd i Stockholms län. Utskottet avstyrker därför motionen 1976/77:746.

Utskottet har inte i vidare mån än som framgått av det föregående funnit anledning till erinringar eller särskilda uttalanden med anledning av vad som anförts och föreslagits under förevarande punkt i budgetpropositionen.

Utskottet tillstyrker alltså både att regeringen bemyndigas att vidta i sammanhanget erforderliga ändringar i SPR och att till Bidrag till regionala museer anvisas ett förslagsanslag av 11 633 000 kr.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motionerna 1976/77:1139 och 1976/77:1140, båda i vad avser en utbyggnad i etapper av statens stöd till regionala museer,
2. att riksdagen avslår motionen 1976/77:747 i vad avser en plan för en utbyggnad i etapper av statens stöd till regionala museer,
3. att riksdagen med anledning av propositionen 1976/77:100 och motionen 1976/77:747, motionen såvitt nu är i fråga, samt med bifall till motionerna 1976/77:365, 1976/77:1139 och 1976/77:1140, de båda sistnämnda motionerna såvitt nu är i fråga, godkänner de grunder för statsbidrag till regionala museer som utskottet angivit,
4. att riksdagen bemyndigar regeringen att vidta erforderliga ändringar i SPR,
5. att riksdagen till *Bidrag till regionala museer* för budgetåret 1977/78 anvisar ett förslagsanslag av 11 633 000 kr.,
6. att riksdagen avslår motionen 1976/77:746 om regionalt museistöd i Stockholms län.

2. **Bidrag till vissa museer.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten B 53 (s. 146–151) och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till vissa museer* för budgetåret 1977/78 anvisar ett anslag av 4 817 000 kr.

Stockholm den 29 mars 1977

På kulturutskottets vägnar

GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Andersson i Lycksele (s), Sundman (c), Nilsson i Agnäs (m), Leander (s), Eriksson i Ulfsbyn (c), Green (s), fru Fränkel (fp), fru Johansson i Uddevalla (s), herrar Norrby (c), Sörenson (s), Alsén (s), fru Göthberg (c), herrar Bladh (s), Richardson (fp) och Ahlmark i Uppsala (m).